

ЗАТВЕРДЖУЮ  
В.о. ректора  
Сумського державного університету  
Васильєв А.В.



**АНОТОВАНИЙ ЗВІТ**  
**про виконану роботу у 2020 році в рамках реалізації проєкту**  
**із виконання наукових досліджень і розробок**  
**«Квадроцентрична рекурсивна модель детінізації економіки України для зростання її**  
**макроекономічної стабільності»**

**Назва конкурсу:** Підтримка досліджень провідних та молодих вчених

**Реєстраційний номер Проєкту:** 2020.02/0238

**Підстава для реалізації Проєкту з виконання наукових досліджень і розробок**

2020.02/0238, «Квадроцентрична рекурсивна модель детінізації економіки України для зростання її макроекономічної стабільності».

Рішення Наукової ради Національного фонду досліджень України щодо визначення переможця конкурсу «Підтримка досліджень провідних та молодих вчених» протокол від 16-17 вересня 2020 року № 21.

**1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОЄКТ**

Тривалість виконання Проєкту

Початок – 27.10.2020 р.

Закінчення – 2021 рік.

Загальна вартість Проєкту, грн. 1 759 849.

Вартість Проєкту по роках, грн.:

1-й рік 405 866

2-й рік 1 353 983

**2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКОНАВЦІВ ПРОЄКТУ**

до виконання Проєкту буде залучено 7 виконавців, з них:

доктори наук 6;

кандидати наук 1;

інші працівники \_\_\_\_\_.

**3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРАНТООТРИМУВАЧА ТА ОРГАНІЗАЦІЮ(Ї) СУБВИКОНАВЦЯ(ІВ) ПРОЄКТУ -**

**4. ОПИС ПРОЄКТУ**

**4.1. Мета Проєкту** - розроблення дорожньої карти гармонізації української енергетичної політики з європейською кліматичною стратегією на основі оцінювання її ефективності, рівня та швидкості їх асинхронності, розривів енергоефективності та їх залежності від соціо-еколого-економічних патернів, оптимізації та прогнозування структури енергетичного балансу в цілому та за типами відновлювальних джерел енергії.

**4.2. Основні завдання Проєкту:**

– формування статистичної бази дослідження для комплексного оцінювання реального обсягу тнізації економіки України;

- виявлення та емпіричне обґрунтування каналів детінізації економіки;
- розроблення МІМІС-моделі для оцінювання реального обсягу тінізації економіки України.
- виявлення найбільш поширених в Україні механізмів псевдоінвестування, виведення капіталу в офшорні зони через цінні папери, інвестиційної корупції, тіньові схеми портфельного інвестування, тощо;
- оцінювання ефективності застосованих інструментів державного запобігання злочинним інвестиційним операціям;
- розроблення комплексної методології емпіричного обґрунтування причинно-наслідкових зв'язків між обсягами тіньових інвестиційних операцій, рівнями тінізації та макроекономічної стабільності.

### **4.3. Детальний зміст Проєкту: Сучасний стан проблеми**

Значна увага іноземних та вітчизняних науковців присвятили свої дослідження проблемам детінізації та її впливу на процеси стабілізації в економіці, не вирішеним остаточно залишається ряд теоретичних і прикладних проблем, що стосуються, зокрема, визначення інструментів державної політики детінізації з огляду на соціо-економічні детермінанти розвитку, специфіки виводу капіталу в офшори саме українськими компаніями, побудова єдиної моделі, яка б дозволила поєднати всі зазначені інструменти в єдиний регуляторний механізм. Саме логічна незавершеність формування цілісного уявлення про комплексну модель детінізації в контексті реалізації державної політики забезпечення макроекономічної стабільності обумовила актуальність Проєкту та його завдання.

#### **Новизна Проєкту**

Сформовано науково-методичний підхід щодо оцінювання обсягів тінізації економіки України, яка враховує як прямі та кількісно вимірювані прояви тінізації, так і каузальні змінні. Обґрунтовано вибір інструментів реалізації державної політики боротьби з тінізацією в інвестиційній сфері. Розроблено методологію оцінювання причинно-наслідкових зв'язків між обсягами тіньових інвестиційних операцій, рівнями тінізації та макроекономічної стабільності.

#### **Методологія дослідження**

Для перевірки гіпотез висунутих в Проєкті було використано: МІМІС-моделювання, імітаційне моделювання, методи і підходи системної динаміки, декомпозиційний аналіз, регресійний аналіз, стохастичний фронтірний аналіз, OLS моделювання.

## **5. ОТРИМАНІ НАУКОВІ АБО НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ в поточному році/ в рамках реалізації Проєкту, зокрема:**

**5.1. Опис наукових або науково-технічних результатів, отриманих в рамках виконання Проєкту.** У результаті виконання 1 етапу Проєкту була створена така наукова продукція (НП): У результаті виконання проєкту буде створена така наукова продукція (НП): НП 1 – модель оцінювання реального обсягу тіньового сектору економіки України; НП 2 – модель оцінювання причинно-наслідкових зв'язків між рівнями тінізації, макроекономічної стабільності та обсягами тіньових інвестиційних операцій; НП 3 – модель оцінювання взаємозв'язків між рівнями податкових розривів, тінізації економіки та макроекономічної стабільності.

За результатами 1 етапу опубліковано: 10 статей у наукових виданнях, що індексуються у наукометричних базах даних Scopus та/або Web of Science, 6 статей у фахових наукових виданнях категорії «Б», 4 тез доповідей у матеріалах всеукраїнських конференцій, підготовлено анотований та науковий звіти про проміжні результати реалізації проєкту у 2020 році. Перелік публікацій за Проєктом:

1. Tiutiunyk I., Zolkover A., Maslov B. V., Vynnychenko N., Beshley. O., Kovalenko O. Indices of innovation activity as components of macroeconomic stability: how does the shadowing of investment flows affect? *Marketing and Management of Innovations*. 2020. № 4. DOI:<https://doi.org/10.21272/mmi.2020.4-02>.

2. Vusochuna A., Kryklii, O. V., Minchenko M. G., Aliyeva A. A., Demchuk K. Country innovative development: impact of shadow economy *Marketing and Management of Innovations*. 2020. № 4. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2020.4-03>.

3. Bilan Y., Tiutiunyk I., Lyeonov S., Vasylieva T. Shadow economy and economic development: A panel cointegration and causality analysis. *International Journal of Economic Policy in Emerging Economies*. 2020. Vol. 13, № 2. P. 173–193. DOI: <https://doi.org/10.15678/EBER.2019.070202>.
4. Kuzmenko O., Šuleř P., Lyeonov S., Judrupa I., Boiko, A. Data mining and bifurcation analysis of the risk of money laundering with the involvement of financial institutions. *Journal of International Studies*. 2020. Vol. 13, № 3. P. 332-339. DOI: <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2020/13-3/22>.
5. Kharazishvili Y., Kwilinski A., Grishnova O., Dzwigol H. Social safety of society for developing countries to meet sustainable development standards: Indicators, level, strategic benchmarks (with calculations based on the case study of Ukraine). *Sustainability (Switzerland)*. 2020. Vol. 12, № 21. P. 1-21. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12218953>.
6. Kharazishvili Y., Kwilinski A., Grishnova O., Dzwigol H. Social safety of society for developing countries to meet sustainable development standards: Indicators, level, strategic benchmarks (with calculations based on the case study of Ukraine). *Sustainability (Switzerland)*. 2020. Vol. 12, № 21. P. 1-21. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12218953>.
7. Dzwigol H., Dzwigol–barosz M., Kwilinski A. Formation of global competitive enterprise environment based on industry 4.0 concept. *International Journal of Entrepreneurship*. 2020. Vol. 24, № 1. – URL: Retrieved from <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85084602681&origin=resultslist>.
8. Kwilinski A., Dielini M., Mazuryk O., Filippov V., Kitseliuk V. System constructs for the investment security of a country. *Journal of Security and Sustainability Issues*. 2020. Vol. 10, № 1. P. 345-358. DOI: [https://doi.org/10.9770/jssi.2020.10.1\(25\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2020.10.1(25)).
9. Kwilinski A., Vyshnevskiy O., Dzwigol H. Digitalization of the EU Economies and People at Risk of Poverty or Social Exclusion. *Journal of risk and financial management*. 2020. Vol. 7, № 13. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm13070142>.
10. Kondratenko V., Okopyk O., Ziganto L., Kwilinski A. Innovation development and efficiency of public administration: management and legislation features, *Marketing and Management of Innovations*. 2020. №1. P. 87-94. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2020.1-06>.
11. Тютюнник І. В., Золковер А. О., Люльов О. В., Леонов С. В. Сучасний стан та тенденції розвитку тіньового сектору економіки. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2020. № 3(13).
12. Lyulyov O., Moskalenko B. Features of estimating the determinants of foreign direct investment flows within country investment potential evaluation. *Scientific Bulletin of Polissia*. 2020. № 1(20). P. 6-11. DOI: 10.25140/2410-9576-2020-1(20)-6-11.
13. Lyulyov O., Moskalenko B. Institutional Quality and Shadow Economy: An Investment Potential Evaluation Model. *Virtual Economics*. 2020. № 3(4). P. 131-146. [https://doi.org/10.34021/ve.2020.03.04\(7\)](https://doi.org/10.34021/ve.2020.03.04(7)).
14. Люльов О. В., Боженко В. В., Золковер А. О. Макроекономічна стабільність: методика оцінювання. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 4(70).
15. Кузьменко О. В., Золковер А. О. Оцінка взаємозв'язку між електронним урядуванням та детінізацією економіки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія Економіка і управління*. 2020. Том 32(71). № 6.
16. 3. Леонов С. В., Золковер А. О. Вплив інвестиційного каналу тінізації економіки на макроекономічну стабільність в країні. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. № 6(80).
17. Тютюнник І. В. Тіньові схеми портфельного інвестування: порівняльний аналіз. *Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Ужгород, 18 листопада 2020 р.* С. 27-28.
18. Tiutiunyk I., Zolkover A., Lyeonov S., Kwilinski A., Vysochyna A., Kostronova S. The innovative financial technologies and its impact on shadow transactions. *Socio-Economic Challenges: International Scientific and Practical Conference Book Proceeding, Sumy, November 3-4, 2020*. P. 422-426. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80954>.
19. Тютюнник І. В., Золковер А. О., Люльов О. В., Височина А. В., Квілінський А. Структура тіньового сектору економіки: порівняльний аналіз. *Проблеми та перспективи розвитку*

*фінансово-кредитної системи України: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції, м. Суми, 19-20 листопада 2020 р. С. 188-192.*

20. Тютюнник І. В., Московченко А. А. Механізм превенції тіньового виведення капіталу. *Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених імені професора Балацького О.Ф., м. Суми, 28-29 квітня 2020 р. С. 103-104.* URL: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/78691/1/Tiutiunyk\\_prevention\\_shadowing.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/78691/1/Tiutiunyk_prevention_shadowing.pdf)

#### **5.2. За наявності науково-технічної продукції обґрунтування її переваг у порівнянні з існуючими аналогами.**

Перевагами очікуваної наукової продукції (НП) у порівнянні з існуючими аналогами є: для НП 1 враховані прямі та кількісно вимірювані прояви тінізації та каузальні зміни; для НП 2 – оцінено причинно-наслідкові зв'язки між обсягами тіньових інвестиційних операцій, рівнями тінізації та макроекономічної стабільності; для НП 3 – оцінено обсяги податкових розривів за основними видами податково їх причинно-наслідкові зв'язки з рівнями тінізації економіки та макроекономічної стабільності.

**5.3. Практична цінність отриманих результатів реалізації Проєкту для економіки та суспільства** полягає у тому, що він надає емпірично підтвержені аргументи: Мінфіну України, Комітету ВРУ з питань економічного розвитку – щодо реального обсягу тінізації економіки України; НАЗК, Нацкомфінпослуг, НКЦПФР – щодо виявлення основних механізмів інвестиційної тінізації та оцінювання ефективності державних заходів з їх запобігання; Комітету з питань цифрової трансформації – щодо результатів оцінювання оптимізації сервісів електронного урядування впливу; Міністерству соціальної політики України – щодо визначення соціальних детермінант тінізації економіки; Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – щодо причинно-наслідкових зв'язків каналів детінізації та макроекономічної стабільності; Уряду – щодо оптимальних рівнів її основних детермінант у контексті забезпечення цільового рівня макроекономічної стабільності країни.

#### **5.4. Опис шляхів та способів подальшого використання результатів виконання Проєкту в суспільній практиці.**

Результати емпіричного дослідження *інвестиційного каналу* тінізації економіки можуть бути використані як підґрунтя при визначенні НАЗК інструментів інвестиційної антикорупційної політики та їх цільових при оновленні «Антикорупційної стратегії на 2020-2024 роки». Отримані дані щодо *податкового каналу тінізації* економіки, обсягів податкових розривів за основними видами податків, їх причинно-наслідкові зв'язки з рівнем тінізації економіки та макроекономічної стабільності можуть стати цільовими для правового регламентування організації сплати податків і податкових платежів у державний бюджет відповідно Стратегічного плану діяльності Міністерства фінансів України на 2020-2022 роки. Розрахунки щодо *інституційного каналу тінізації* економіки, критично необхідного для України рівня запровадження сервісів електронного урядування, можуть бути враховані Комітетом з питань цифрової трансформації при розробленні законодавчих засад цифровізації та цифрового суспільства в Україні, змін до Національної та державної програми інформатизації. Результати щодо *соціального каналу тінізації* економіки, оцінювання причинно-наслідкових зв'язки між детермінантами соціального розвитку України, рівнями тінізації та макроекономічної стабільності можуть бути враховані Міністерством соціальної політики України при реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 року.

Примітка: Анотований звіт не містить відомостей, заборонених до відкритого опублікування

**Науковий керівник Проєкту**  
Завідувач кафедри маркетингу  
Сумського державного університету

Люльов О.В.

